

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 40, Ağustos 2019, s. 308-326

ISSN: 2149-0821 Doi Number:<http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.5136>

Dr. Öğr. Üyesi Aşkım HATUNOĞLU

Eğitim Bilimleri Psikoloji, askimhatunoglu@hotmail.com

A QUALITATIVE STUDY ON THE ROLE OF SOCIAL LEARNING AND MODEL RECEPTION IN INTERNET ADDICTION OF UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

Internet addiction is an important and common type of dependence in today's social structure. Internet addiction is an important problem at any age, but this situation is more risky in adolescence. Adolescents learn and develop internet addiction through various reasons. One of these types of learning is learning through model behavior under the heading of social learning theory.

This study was conducted to investigate the effect of university students on the role of social learning in the development of internet addiction.

The study was a qualitative study conducted with 15 university students.

Interview technique was used as data collection tool. The results were evaluated by content analysis.

Findings obtained from the research are as follows; the introduction of the Internet process has generally started in primary education and has continued in the high school period. In the process of internet start-up and addiction development, it was concluded that the most effective friends were influenced by the friends and the behaviors of the friends were modeled.

Keywords: University students, internet addiction, social learning, model taking behavior.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET BAĞIMLILIĞINDA SOSYAL ÖĞRENMENİN VE MODEL ALMANIN ROLÜ ÜZERİNE NİTEL BİR İNCELEME

Özet

İnternet bağımlılığı günümüz toplum yapısı içinde önemli ve yaygın bir bağımlılık türüdür. İnternet bağımlılığı her yaşta önemli bir sorundur ama bu durum ergenlik döneminde daha riskli bir tablo içerir. Ergenler internet bağımlılığını çeşitli nedenler yoluyla öğrenir ve geliştirirler. Bu öğrenme türlerinde biride sosyal öğrenme teorisi başlığı altında model alma davranışı yolu ile öğrenmedir.

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı geliştirme davranışında sosyal öğrenmenin rolü üzerindeki etkisini araştırmak için yapılmıştır.

Araştırma 15 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilmiş nitel bir çalışmadır.

Veri toplama aracı olarak görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Sonuçlar içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular şunlardır; İnternet sürecine girme genellikle ilköğretim döneminde başlamıştır ve ağırlıklı olarak lise döneminde de yoğunlaşarak devam etmiştir. Üniversite öğrencilerinin internete başlama ve bağımlılık geliştirme sürecinde en fazla arkadaşların etkili olduğu, arkadaş ortamında pekiştirildiği ve arkadaşların davranışlarının model alındığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, internet bağımlılığı, Sosyal öğrenme, Model alma davranışı

Structured Abstract

Dependency can be defined as the inability to stop and control a substance or behavior. When it comes to this concept, drug addiction such as cigarettes, alcohol, drugs comes into prominence, but it does not depend on a physical substance. Addiction types should not be ignored as well.

In behavior addiction, the action is constantly repeated and cannot be controlled. One of the most striking areas of addiction in the behavioral addiction table is the technological-based dependencies that arise from human-machine interaction.

Television addiction, mobile phone addiction, computer and internet addiction are included in this scope. Among these, especially internet addiction is more prominent because of the increasing importance of internet in life.

Television addiction, mobile phone addiction, computer and internet addiction are included in this scope. Among these, especially internet addiction is more prominent because of the increasing importance of internet in life.

The Internet is a useful system when used in accordance with its purpose, but its abuse gives a result with extremely negative feedback. In the process of the emergence of the Internet, the search for information, interpersonal communication, has been created to make

commercial transactions easier, but in time, the benefits as well as the damages have started to be seen. And in this table, internet addiction has created the most outstanding problem with serious consequences.

Internet addiction is generally defined as the fact that the internet can be used for a long time and cannot control internet usage. The most important criterion in the definition of dependence is the time spent at the beginning of the Internet. Time spent in online is an important criterion in this process. Of course, the purpose of the internet is also used here. Individuals who are addicted to the internet usually use film-music sites, game sites, chat rooms, pornographic sites, community sites, and individuals who do not have internet addiction use the internet for more information.

One of the most important factors that are considered to be the factors affecting internet addiction is the need for socialization of the individual. This is due to the fact that socialization, which cannot be obtained in real life, is met in a virtual environment.

The individual tries to socialize through chat rooms, friendship sites, e-mails, online games. These individuals do not want to interact with people face to face. Internet addiction was not defined as an illness in the early days. For example; Internet addiction was defined as published in the Descriptive and Numerical Handbook of Mental Disorders', which was named by the American Psychiatric Association in 1994 as a abbreviation of DSM IV. However, in recent years, as a result of a growing internet use process in recent years, some of the case reports about the habit of using internet in addiction dimension increased rapidly and the process of entering this situation into DSM IV was discussed.

According to Young, the first to introduce the concept of internet addiction and constitute the first diagnostic criteria, the internet creates addiction and accordingly impulse control disorders occur. However, since the dependency criteria defined in DSM IV are only determined for chemical substances, Young thought that the closest disorder to Internet addiction without substance use was Pathological gambling and adapted the diagnostic criteria of pathological gambling to the use of the Internet and determined the first serious diagnostic criteria.

- These criteria can be summarized as follows;
- Extreme mental engagement with the Internet
- The desire to stay on the internet more and more for the desired level of enjoyment
- Feeling uneasy, depressed, resentment
- Stay online for longer than planned
- Problems with family, school, work and friends due to excessive internet usage
- Don't lie about the length of time on the Internet when others ask
- Use the Internet to avoid problems and negative emotions.

Method

The study was qualitative and data were collected by semi-structured interview form. This research is a qualitative study that tries to determine the role of social learning in internet addiction. In-depth interview technique was used.

Research Group

In the study, appropriate sampling path was followed. The purpose of this method is to be economical and to reduce the workload. Parallel to this, 15 university students who were addicted to the internet were the working group. It was noted that the individuals who participated in the study had the criteria for staying on the internet and the criteria appropriate for the addiction.

The names of the participants were not used in accordance with the research ethics. M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7, M8, girls WM1, WM2, WM3, WM4, WM5, WM6, WM7 were determined.

Data Collection Tools

The qualitative data related to the content of the research were collected by structured interview form consisting of 8 open-ended questions prepared by the researcher. During the development of the interview form, general information was collected by searching the literature about the field. A pool of questions with open-ended questions was developed under the guidance of this information. Then, these questions were re-scanned and the first interview form was prepared to include 15 questions. This questionnaire was applied to 4 university students before and it was revised to include 8 questions by making necessary changes in the form by consulting with the required field experts. The semi-structured form was applied to 4 university students and it was concluded that healthy data could be collected for research.

This research was conducted with the contributions of 15 university students attending various units of İzmir Kâtip Çelebi University. An appointment was made by telephone before the interview, and the interviews of the researcher with the participants were recorded with the approval of the participants. The interviews were conducted in two groups and lasted for 50-55 minutes.

Results, Discussion and Conclusion

Internet addiction, which has emerged as a new type of addiction, has been found and examined by many disciplines. In this study, which examines the social effects of university students on internet addiction, it is seen that they were introduced to the internet in primary education period.

In the research, when the students are asked to meet with the Internet, the environment of friendship and social environment is given the answer. The friends (f = 13), friends (f = 9) were found to enter the internet rates. When the friendship is said to be effective among the reasons for starting the Internet, the reasons such as being accepted into the friendship environment and becoming popular come to the fore.

The sense of being alone in the community is considered as one of the reasons that lead to internet addiction, but at the other end of this equation, friendship relationships are considered as one of the social reasons of addiction. The individual starts and continues the

internet process in order to not be excluded from the friendship environment. Young people may think that they get social power through the internet, and they can go to the internet to avoid losing it.

Another question asked to the students was how effective a media model was in using the Internet. Students often emphasized that such a model was not available and that the social environment was more effective. The ratio of students who did not take a meditative figure as a model (f = 13) was the ratio of students taking the model (f = 2). In addition, there are studies showing that gender factor is not effective. When asked about the effect of the education level of parents on the use of the Internet, the general judgment of the group is such that the education level of the parent has no effect on internet use. (f = 12) The opinion of the group, which argued to be effective, remained in the minority. (F = 3)

In a study conducted on children aged 3-18 years in our country, 35.7 % of families had computers at home and 21.7% of them had internet at home. In the same study, it is seen that the number of electronic devices in the home increases as the education level of parents increases (Aktaş, 2005). Fish et al (2008). stated that it is necessary to take into consideration the advantages of the computer and internet usage which can be affected by variables such as education level of parents, income, having a computer at home.

As a result, it can be stated that social effects and model taking process are very effective in internet usage. Social influence does not always direct the individual in the positive and right direction, but sometimes the negative examples are taken. Human being, a social being, also follows a distorted social development in order not to be excluded from this social formation and to see technological loneliness as sociality. In this process, it takes its place among the most important reasons leading to addiction.

Key Words: University students, internet addiction, social learning, model taking behavior.

GİRİŞ

Bağımlılık bir madde ya da davranışı devam ettirme durumunu bırakamama ve kontrol edememe şeklinde tanımlanabilir (Egger ve Rauterberg, 1996). Bu kavram gündeme geldiğinde sigara, alkol, uyuşturucu gibi madde bağımlılığı ön plana çıkar ama fiziksel bir maddeye bağlı olmayan davranış kökenli oyun bağımlılığı, yeme bağımlılığı, seks bağımlılığı, bilgisayar bağımlılığı, televizyon bağımlılığı vb. gibi bağımlılık türleri de göz ardı edilmemelidir. (Greenfield, 1999) Davranış bağımlılığında eylem sürekli tekrarlanır ve kontrol edilmesi mümkün değildir (Henderson, 2001).

Davranışsal bağımlılık tablosunda en dikkati çeken bağımlılık alanlarından biri insan- makine etkileşiminden ortaya çıkan teknolojik tabanlı bağımlılıklardır. Televizyon bağımlılığı, cep telefonu bağımlılığı, bilgisayar ve internet bağımlılığı bu kapsam içinde yer alır. Bunların içinde özellikle internet bağımlılığı internetin yaşam içindeki öneminin giderek artması nedeni ile daha çok göze çarpmaktadır.

İnternet amacına uygun kullanıldığında yararlı bir sistemdir ancak kötüye kullanımı da son derece olumsuz geri bildirimleri olan bir sonuç verir. İnternetin ortaya çıkış sürecinde bilgi arayışı, kişiler arası iletişim, ticari işlemleri daha kolay hale getirmek için oluşturulmuşsa da

zaman içinde yararları kadar zararları da görülmeye başlanmıştır. Ve bu tablo içinde internet bağımlılığı ciddi sonuçlarıyla en göze çarpan problemi oluşturmuştur. (Wang, 2001).

İnternet bağımlılığı, genel olarak internetin başında uzun zaman geçirme ve internet kullanımını kontrol edememe şeklinde tanımlanmaktadır (Leung, 2004). Bağımlılık tanımında en önemli kriter internet başında geçirilen zamandır. Çevrim içinde harcanan zaman bu süreçte önemli bir kriterdir (Chou & diğerleri, 2005). Tabii ki burada internetin ne amaçla kullanıldığı da önem taşımaktadır. İnternet bağımlısı olan bireyler genelde film-müzik siteleri, oyun siteleri, sohbet odaları, pornografik siteler, topluluk siteleri tercih ederken internet bağımlılığı göstermeyen bireyler haber, alışveriş ve eğitim sitelerine daha çok girmektedir (Kim&Kim, 2002).

İnternet bağımlısı olmayan bireyler interneti daha çok bilgi araştırma amaçlı kullanmaktadır. Genç grup üzerinde yapılan bir çalışmada sohbet oyun gibi sitelere erişimin engellendiği durumlarda sadece haber ve bilgi araştırma amaçlı kullanımlarda bireylerin interneti daha az süre kullandığı belirlenmiştir (Günüç ve Kayri, 2008). İnternet bağımlılığına etken olduğu düşünülen en önemli unsurlardan biri bireyin sosyalleşme ihtiyacıdır (Bayraktutan,2005, Esen, 2007). Bu durum gerçek hayatta elde edilemeyen sosyalleşmenin sanal ortamda karşılanmak istenmesinden kaynaklanmaktadır. Birey sohbet odaları, arkadaşlık siteleri, elektronik postalar, çevrimiçi oyunlar aracılığı ile sosyalleşmeye çalışır.

Bu bireyler insanlarla yüz yüze etkileşime girmek istemez (Caplan, 2002).

Depresyonunda internet kullanımında önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir (Bayraktar, 2001, Young & Rodgers 1998). Depresyon gibi yalnızlık kavramının da internet bağımlılığında etkisi olduğu bazı araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir (Caplan 2003, caruso, 1998, Kubay ve diğerleri, 2001).

Sanal Bir Dünyaya Kaçış Noktası: İnternet

Dünya üzerinde teknolojinin özellikle son yıllarda gösterdiği gelişimle ortaya çıkan internet şimdilerde hayatın her aşamasına girmiş durumdadır. Fotoğraf, bilgi, paylaşım, sohbet, sosyal medya, oyun, elektronik posta, video gibi özellikler internet hizmetini vazgeçilmez bir duruma getirmiştir. Bunun yanında yararlı yönleri kadar zararlı boyutu da olan internetin olumsuz tarafları özetlenecek olursa;

- Yanlış / zararlı bilgiye erişim
- Siber zorbalık
- Sanal dolandırıcılık
- Kişisel bilgilerin paylaşımı ve hırsızlığı
- Zararlı yazılımlar
- Pornografi/ çocuk istismarı
- İnternet bağımlılığı
- Yasadışı kumar
- İnternetin başında aşırı zaman geçirilmesi yüzünden ortaya çıkan fiziksel rahatsızlıklar
- Yabancılarla iletişim
- Şiddet, nefret, ırkçılık faaliyetleri
- Silah ve madde kullanımı

Görüldüğü gibi internet toplumsal yaşama birçok yeniliğin yanı sıra riski de beraber getirmiştir. Bu riskler için kullanıcılar bilinçlendirilmeli ve dijital okuryazarlık geliştirilmelidir. Çocukluk

ve ergenlik döneminde kontrolsüz ve bilinçsizce kullanılan internet hizmetleri kaygı, korkuya yol açar, kişisel becerilerin gelişiminde negatif etkiler yaratır (Fuchs, 2013). İnternet kullanımının yan etkilerinden biride internet bağımlılığıdır.

İnternet bağımlılığı, aşırı internet kullanımı ve bu isteğin önüne geçilememesi, internete bağlı olmadan geçirilen zamanın önemini yitirmesi, yoksun kalındığında aşırı sinirlilik hali, saldırganlıkla birlikte kişinin iş, sosyal, ailevi hayatının giderek bozulması olarak tanımlanabilir (Young, 1996, Griffiths, 2000). Patolojik seviyede internet kullanımı genel olarak “Teknolojik Bağımlılıklar” başlığı altında ele alınır (Young, 1996). Teknolojik bağımlılıklar kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklar kapsamına girer ve insan- makine arasındaki etkileşime dayanır.

Teknolojik bağımlılık, televizyon izleme gibi pasif bir bağımlılık olabildiği gibi bilgisayar oyunları bilgisayar oyunları gibi aktif bağımlılık şeklinde de olabilir. Davranışsal bağımlılıklar tıpkı alkol- madde bağımlılıklarında olduğu gibi zihinsel meşguliyet, duygu durum değişkenliği, tolerans, yoksunluk, kişilerarası çatışma ve tekrarlamaya özelliği gösterir (Griffiths, 1996).

Amerikan psikiyatri birliği (APA) tarafından 1994 te yayınlanan ve DSM IV kısaltmasıyla isimlendirilen “Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı” nda internet bağımlılığı hastalık olarak tanımlanmamıştır (DSM IV, 1995). Bununla birlikte son yıllarda çoğalan bir internet kullanımı ile bazı kişilerde internet kullanma alışkanlığının bağımlılık boyutuna ulaşmasıyla ilgili vaka bildirimlerinin hızla artması sonucu bu durumun DSM IV e girme süreci tartışılmaya başlanmıştır (Block,J,J, 2008).

İnternet bağımlılığı kavramını ilk ortaya atan ve ilk tanı ölçütlerini oluşturan Young a göre internet bağımlılık yaratmakta ve buna bağlı olarak dürtü kontrol bozuklukları ortaya çıkmaktadır (Greenfield, 1999). Ancak DSM IV te tanımlanan bağımlılık ölçütleri sadece kimyasal maddeler için belirlendiğinden Young madde kullanımı içermeyen internet bağımlılığına en yakın bozukluğun “ Patolojik kumar oynama “ olduğunu düşünmüş ve patolojik kumar oynama tanı ölçütlerini internet kullanımına uyarlamış ve internet bağımlılığı için ilk ciddi tanı ölçütlerini belirlemiştir (Greenfield, 1999).

Young un internet bağımlılığı için önerdiği tanı ölçütleri;

- 1- İnternetle ilgili aşırı zihinsel uğraş. (Sürekli interneti düşünmek, internetteki aktivitelerin hayalini kurma vb.)
- 2- İstenen düzeyde keyif almak için giderek daha fazla oranda internet kullanma isteği.
- 3- İnternet kullanma zamanını kontrol etme, azaltma ya da tamamen bırakmaya yönelik başarısız çabaların olması.
- 4- İnternet kullanımının azaltılması ya da tamamen kesilmesi durumunda huzursuzluk, çökkünlük, kızgınlık hissedilmesi.
- 5- Planlanandan çok daha uzun süre internette kalma.
- 6- Aşırı internet kullanımı yüzünden aile, okul, iş ve arkadaş çevresiyle problemler yaşama ve hayatla ilgili önemli fırsatları kaçırma. (okul, kariyer, iş fırsatları)
- 7- Başkaları sorduğunda internette kalma süresiyle ilgili yalan söyleme.
- 8- İnterneti problemlerden ve olumsuz duygulardan kaçmak için kullanma. (Çaresizlik, suçluluk, kaygı vb.) (Greenfield, 1999)

İnternet bağımlılığında alkol bağımlılığına benzer şekilde insanların kendilerini internette kalma süresine uzun zaman maruz bırakması söz konusudur. (Chen ve ark., 2004)

Bireyler tatmin duygusu yaşamak adına uzun süre internette kalabilmektedir.

Kişi internette zaman geçirerek kişisel sorunlardan kurtulmanın bir yolunu bulmaya çalışır. (Song ve Ark, 2004)

İnternet bağımlılığı gruplandırıldığında temelde 5 bölüme ayrıldığı görülmektedir, bunlar;

- 1- Sanal seks bağımlılığı (Yetişkin bireylere özgü sohbet odası ve sanal porno siteleri)
- 2- Sanal ilişki/Arkadaşlık Bağımlılığı. (Sohbet odaları ve sanal porno siteleri)
- 3- İnternette kumar bağımlılığı .(Aşırı derecede kumar oynama, alışveriş yapma)
- 4- İhtiyaç dışı bilgi arama bağımlılığı.(Gereğinden çok fazla veri tabanlarında arama yapma)
- 5- Bilgisayar bağımlılığı (Aşırı derecede oyun oynama ve program yazma bağımlılığı)

İnternet bağımlılığı bireyin hayatında son derece problem yaratan birçok alanda bozulmalara neden olan bir sorundur. Kişinin hayatında önem bakımından ilk sırada yer alması, bireyin düşünce yapısını ele geçirmesi, gerçek dünyadan kaçma süreci olarak kullanılması, doyum sağlama aracına dönüşmesi ve bağımlılık durumunun tüm çabalara rağmen engellenememesi ciddi bir bağımlılık düzeyine geçişi işaret etmektedir (Chou ve Hsiao, 2000).

2. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde çalışma grubu, çalışmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi yer almaktadır.

Araştırma Türü

Çalışma nitel boyutta olup yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmıştır. Bu araştırma internet bağımlılığında sosyal öğrenmenin rolünü belirlemeye çalışan nitel bir durum çalışmasıdır. Araştırma da derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırma Grubu

Araştırmada uygun örnekleme yolu izlenmiştir. Bu yöntemin seçilmesinde amaç ekonomik olması ve iş yükünü azaltmasıdır (Büyüköztürk ve Ark, 2009). Buna paralel olarak İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'ne devam eden internet bağımlısı 15 üniversite öğrencisi çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmaya katılan bireylerin internette kalma süreleri ve bağımlılığa uygun kriterlere sahip olmalarına dikkat edilmiştir. Araştırma etiği gereğince katılımcıların isimleri kullanılmamıştır. İnternet bağımlısı gençlerden erkekler E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8, kızlar K1, K2, K3, K4,K5,K6, K7 şeklinde kodlama ile belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın içeriğiyle ilgili nitel veriler araştırmacı tarafından hazırlanmış 8 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Görüşme formunun geliştirilme aşamasında alanla ilgili literatür taranarak genel bilgiler toplanmıştır. Bu bilgiler rehberliğinde açık uçlu sorulardan oluşan soru havuzu geliştirilmiştir. Daha sonra bu sorular tekrar taranarak ilk hazırlanan görüşme formu 15 soru içerecek şekilde hazırlanmıştır.

Bu soru formu önce 4 üniversite öğrencisine uygulanmış ve gerekli alan uzmanlarıyla istişare edilerek formda gerekli değişiklikler yapılarak 8 soru içerecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Yarı yapılandırılmış form 4 üniversite öğrencisine uygulanmış ve yanıtlar paralelinde araştırma için sağlıklı veri toplanabileceği kanaatine varılmıştır.

Bu araştırma İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesinin çeşitli birimlerine devam eden 15 üniversite öğrencisinin katkılarıyla yapılmıştır. Görüşme yapılmadan önce telefonla randevu alınmış, araştırmacının katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirdiği görüşmeler ses kayıt cihazına katılımcıların onayı alınarak kaydedilmiştir. Görüşmeler iki grup halinde yapıp 50-55 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu analiz içeriğinde belirli kurallara göre kodlama yapılarak görüşme kayıtları ve yazılı formlar deşifre edilip çözümlenmeler yapılmıştır.

3. Bulgular

A. Üniversite öğrencilerinin internetle ilk tanışma yaşları ve öyküleri

Üniversite öğrencilerinin internet kullanımında sosyal öğrenmenin etkisini incelemek amacıyla yöneltilen internet ile tanışma öykünüzü anlatır mısınız? Sorusuna verdikleri cevaplar kategorilere ayrılmış ve her bir öğrencinin internetle tanışma ortamı Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcılar	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6	K 7	E 1	E 2	E 3	E 4	E 5	E 6	E 7	E 8
Arkadaş ortamı	X	X	X	X		X	X	X	X	X		X	X	X	X
Aile ortamı	X					X									
Bir gruba ait olma ihtiyacı	X		X							X					
Çevre etkisi			X												
Psikolojik veya ailevi sorunlar	X		X	X			X				X				
Merak deneme				X			X			X			X		
Sınav Stresi		X							X						

Tablo incelendiğinde internetle tanışma ortamlarındaki duruma bakıldığında sebepler kategorize edildiğinde birinci sırada arkadaş çevresi (f=13), ikinci sırada psikolojik ve ailevi problemler (f= 5), üçüncü sırada merak ve deneme (f=4), dördüncü sırada bir gruba ait olma ihtiyacı (f= 3), beşinci sırada aile ortamı (f= 2), altıncı sırada sınav stresi (f= 2) ve yedinci sırada çevre etkisi olduğu görülmektedir (f= 1).

Arkadaş ortamı ve bu ortamın bireyi teşvik etmesi bireyler tarafından etkili görülmüştür. Arkadaşların internet deneyimi ve özellikle oyunlar ve siteler konusundaki etkileşimi bu süreçte belirleyicidir. Görüşmelerde internetle tanışma yaşının ilköğretim dönemine indiği gözlemlenmiştir. Buna yönelik ifadeler şunlardır;

E3 Kişisi;

Arkadaş çevrem internet bağımlılığında çok etkili oldu bence. Arkadaşlarımla özellikle ilköğretim döneminde sürekli oyun ve siteler hakkında girdiğimiz rekabet ve diyaloglar o yıllarda çok önemliydi benim için. Arkadaş çevremizde oyun oynama başarımız, skorlarımız popüler olmamızda etkili oluyordu. Ben bu popüler olma duygusunu çok seviyordum belki de çok yalnız bir çocuktum bilemiyorum...

K1 Kişisi;

Ailemde büyük sorunlar vardı. Annemle babam büyük kavgalar yaşırdı ve ben hep arkadaş çevreme sığınırđım çünkü evde çok yalnızđım. Arkadaşlarım arasında kabul görmek, benimsenmek benim için çok önemliydi o yıllarda ve halada öyle. Sanırım sevgi ve ilgi açığımy böyle kapatıyordum. Yıllar içinde internetin bana sunduklarına daha da alıştım sonunda tüm dünyam bu oldu desem yeridir. İnternete girdiğimde alıştığım siteler ve oyunlar tüm problemlerimi unutturuyor, rahatlıyorum.

E4 Kişisi;

Baskıcı bir aile ortamında büyüdüm. Ailem her şeye karıştıyordu bulunduğum arkadaş grubu internete takılıp favori oyunları oynayan bir gruptu bende onlara takılıp kafamı dağıtmak istedim, çocuktuk işte... Baskı arttıkça (ders çalış, sınavlardan yüksek not al, eve şu saatte gel vb.) daha çok arkadaş grubuna ve internete yöneldim.

B. Üniversite Öğrencilerinin İnternete En Çok Girdiği Ortamlar

Tablo 2

Katılımcılar	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6	K 7	E 1	E 2	E 3	E 4	E 5	E 6	E 7	E 8
Alkol ve müzik içeren ortam							X						X		
Stresli ve problemlili ortam				X			X								X
Arkadaş ortamı	X	X		X	X			X	X	X	X				X

Tablo incelendiğinde öğrencilerin internete en çok girdiği ortam genelde arkadaş ortamıdır.

Öğrencilerin cevapları kategorileştirildiğinde internete en çok girdikleri ortamlar içinde birinci sırayı arkadaş ortamı (f= 9), ikinci sırayı stresli ve problemlili ortamlar (f= 3) ve üçüncü sırayı da alkollü ve müzikli ortamların aldığı görülmektedir.

Öğrencilerin internete en çok girdiği internet ortamının nedenleri araştırıldığında, arkadaş ortamının rahat ve eğlenceli olduğu, birlikte oyun oynayıp farklı sitelere girerek eğlendikleri ve bundan büyük zevk aldıkları ifade edilmiştir. Şu ifadeler bu konu hakkında daha belirleyici bilgiler verebilir;

K2 Kişisi;

İnternete en çok arkadaş ortamında giriyorum. Tedirgin olduğumda, sınav zamanı ya da baskı hissettiğimde bu beni çok rahatlatıyor.

E1 Kişisi;

Üzgün, stresli olduğumda ya da biriyle tartışma, problem yaşadığımda internete girmek ve orda rahatlamak bana yetiyor. O dünya benim kontrolümde oysa dış gerçek dünya da bunu başaramıyorum buda çok can sıkıcı her şey üstüne geliyor insanın.

K7 Kişisi;

Müzik dinleyerek internet ortamında olmak ekstra iyi geliyor bana. Arkadaş siteleri ya da farklı siteler çok eğlenceli oluyor. Saatlerce sohbet sitelerinde kalabilirim. Böylece rahatlıyorum, mutlu oluyorum.

E6 Kişisi;

Alkol ve müzikli ortamda internete girmek, sohbet siteleri ya da cinsel içerikli sitelere takılmayı seviyorum. Bu beni rahatlatıyor gerçek hayatta yapamadığım bazı şeyleri yapabiliyorum bu duygu çok iyi geliyor bana...

C.Üniversite öğrencilerinin İnternet Kullanımında Medyada ya da Çevreden Birisini model alıp Almadıkları

Üniversite öğrencilerinin internet kullanımında sosyal öğrenmenin etkisini incelemek amacıyla yöneltilen internet kullanımında medyadan veya yakın çevreden birisini model almakta mısınız? Sorusuna verdikleri cevaplar kategorilere ayrılmış ve sonuçlar tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Katılımcılar	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6	K 7	E 1	E 2	E 3	E 4	E 5	E 6	E 7	E 8
Medya dan ve çevreden model almaktayım.			X												X
Medya danve çevreden model almamaktayım.	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

Tablo analiz edildiğinde genelde verilen yanıtlar medyatik veya çevreden birinin model alınmadığı doğrultusunda idi. Model almıyorum ifadesi (f= 13) , model alıyorum ifadesi ise (f= 2) şeklindedir. Model almamaktayım görüşüne ait ifadeler şunlardır;

K4 Kişisi;

Medyanın alışkanlığında etkisi olmadı. Zaten medyatik tiplerle ilgilenmiyorum çünkü tarzlarını beğenmiyorum. Çok şişirilmiş bir imajları var bence.

K7 Kişisi;

Çok etkilendiğim bir medyatik şahsiyet yok. Dolayısıyla sadece arkadaş çevremden etkileniyorum diyebilirim. Onların yönlendirmesi benim için belirleyici oluyor.

E8 Kişisi;

Bazı film yıldızlarını karizmatik buluyorum. Özellikle hackerlarla, youtuberlar ile ilgili dizileri, filmleri seviyorum kendime yakın hissediyorum.

D. Öğrencilerin İnternet Kullanımında Aileden Model Almaları

Öğrencilere yöneltilen internet kullanımında aileden birini model aldınız mı? sorusuna verdikleri cevaplar kategorize edilmiş ve sonuçlar tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Katılımcılar	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6	K 7	E 1	E 2	E 3	E 4	E 5	E 6	E 7	E 8
Aileden model almaktayım.			X		X							X		X	
Aileden model almamaktayım.	X	X		X		X	X	X	X	X	X		X		X

Aileden birinin model alınması (f=4), aileden birinin model alınmaması (f= 11) olarak gözlemlenmektedir. Model almaktayım ifadesine katılan öğrencilerin ifadeleri şunlardır;

E5 Kişisi;

Babam mesleğinden dolayı bilgisayar ve internetle sürekli iç içeydi. Genelde onu hep bilgisayar başında göürdüm aslında düşününce onu model aldım sayılabilir.

K3 Kişisi;

Annem ve kardeşlerim de interneti yoğun kullanırdı. Özellikle oyun ve arkadaşlık siteleri revaçtaydı. Bu da bende etkili oldu sanırım. Model almadım görüşüne katılan öğrencilerin ifadeleri ise şunlardır;

K6 Kişisi;

Bizim evde bilgisayar internet kullanımı bana kadar yoktu. Ailede herkes kendi işine bakardı eve bilgisayar aldırın ve internet bağlatan benim ısrarım oldu.

E2;

Evde önümde model olacak kimse yoktu. Ben arkadaşlardan çok şey öğrendim bu konuda ve kendimi geliştirdim.

E. İnternet Kullanımında Arkadaşlardan Model Alma

Üniversite öğrencilerinin internet kullanma sürecinde sosyal öğrenmenin etkisini incelemek amacıyla yöneltilen “İnternet kullanımında arkadaşlarınızı model olarak alıyor musunuz”? Sorusuna verdikleri cevaplar kategorilere ayrılmış ve her bir öğrencinin internet kullanımında arkadaşlarını model alma faktörleri tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Katılımcılar	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6	K 7	E 1	E 2	E 3	E 4	E 5	E 6	E 7	E 8
Arkadaşlarım beni etkiliyor. Model alıyorum.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Tablo 5 te görüldüğü üzere öğrencilerin internet kullanımında arkadaşlarından oldukça etkilendikleri belirlenmiştir. Bu görüşe katılan öğrencilerin ifadeleri şunlardır;

K4 Kişisi;

Ben internet kullanımına arkadaş çevresinin etkisiyle başladım. Bana sanki onlarla bir arada olmanın mutlu olmanın bir yolu gibi geliyordu. Arkadaşlık siteleri, eğlence siteleri, oyunlar derken bir baktım internet başından ayıramaz olmuşum.

E3 Kişisi;

İlköğretim döneminde arkadaş ortamının etkisiyle oyun oynayarak başladım. Bu sanki arkadaş çevresine kabulün, popüler olmanın bir yolu gibiydi. Yıllar içinde bu alışkanlık iyice oturdu vazgeçilmezim oldu.

F. İnternet Kullanımında Cinsiyetin Etkisi

Üniversite öğrencilerinin internet kullanımında sosyal öğrenmenin etkisini incelemek amacıyla yöneltilen İnternet kullanımına başlamanızda cinsiyetinizin etkisi oldu mu? Sorusuna verdikleri cevaplar kategorilere ayrılmış ve her bir öğrencinin internet kullanımında cinsiyetin nasıl etkili olduğuna dair düşüncesi tablo 6 da verilmiştir.

Tablo 6

Katılımcılar	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6	K 7	E 1	E 2	E 3	E 4	E 5	E 6	E 7	E 8
Cinsiyetin etkisi vardır.		X													X
Cinsiyetin etkisi yoktur.	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

Tablo 7 incelendiğinde öğrenciler cinsiyetin internet kullanım sürecinde etkili olduğu görüşüne katılmamışlardır. Faktörler kategorize edildiğinde cinsiyetin internet kullanımında etkisi yoktur (f= 13) görüşü, vardır (f= 2) diyenlere göre baskın şekilde ortaya çıkmıştır. Cinsiyetin etkisi yoktur görüşüne katılan öğrencilerin örnek görüşleri;

E6 Kişisi;

Ben internet kullanımı ile cinsiyet arasında bir ilgi görmüyorum. Herkes internet kullanıcısı ya da bağımlısı olabilir.

K7 Kişisi;

İnternet olayında cinsiyetin önemi yok bence. Kadın erkek herkes sanal âlemden takılabilir. Ayrım yok bana kalırsa.

Cinsiyetin etkisi vardır görüşünü savunan öğrencilerin örnek ifadeleri;

K2 Kişisi;

Bence internet kullanıcısı erkek sayısı daha fazladır. Çünkü kadınların evde ve toplumda yükü daha ağır ve internete erkekler kadar zaman ayıramazlar.

E8 Kişisi;

Erkek kullanıcı sayısı daha fazladır. Erkeklerin ilgi alanları ve zamanları kadınlardan daha fazladır. Ayrıca erkeklerin beyin olarak kadınlardan daha farklı olduklarını düşünüyorum bence iki cins sadece bu konuda değil birçok konuda ayrı bir tablo gösterir.

G. İnternet kullanımında Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerinin Etkisi

Üniversite öğrencilerinin internet kullanımında sosyal öğrenmenin etkisini incelemek amacıyla onlara yöneltilen “İnternet kullanımını model alırken ebeveynlerinizin eğitim düzeyinin etkili olduğunu düşünüyor musunuz”? Sorusuna verdikleri yanıtlar kategorize edilmiş ve bu konudaki sonuçlar tablo 8 de verilmiştir.

Tablo 8

Katılımcılar	K 1	K 2	K 3	K 4	K 5	K 6	K 7	E 1	E 2	E 3	E 4	E 5	E 6	E 7	E 8
İnternet kullanımında ailenin eğitim düzeyi etkilidir.		X						X			X				
İnternet kullanımında ailenin eğitim düzeyi etkili değildir.	X		X	X	X	X	X		X	X		X	X	X	X

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan grubun genel yargısının ebeveynlerin eğitim düzeyinin internet kullanımında model alma durumunu etkilemediği yönünde olduğu görülmüştür. (f= 12) Ebeveyn eğitim düzeyinin etkili olduğunu düşünen öğrenci görüşü azınlıkta kalmıştır. (f= 3) Eğitim düzeyinin etkili olmadığını savunan öğrenci görüş örnekleri şunlardır;

E5 Kişisi;

Bence etkili olamaz. Benim annem babam ilköğretim mezunu. Hatta onlar internete girmemi hiç istemezlerdi bunu kötü ve gereksiz bir alışkanlık gibi görürlerdi.

K3 Kişisi;

Annem üniversite babam lise mezunu. Ama ikisinin de internet kullanımıyla pek ilgisi yoktur. Örneğin; İnternete çok sık girip kaldığım için babam sürekli benimle tartışıyor, sorun çıkıyor. Eğitim düzeyinin etkili olduğunu savunan öğrenci görüş örnekleri ise şunlardır;

E1 Kişisi;

Annem babam üniversite mezunu. Bilgi anlamında, dünyayı tanımak anlamında internetin gerekli bir yol olduğunu savunan insanlar.

K2 Kişisi;

Annem babam doktor. Kendimi bildim bileli onlarda internetle ilgili insanlar. Bence eğitim düzeyi internet kullanımında etkili. Kültürlü insanlar bu hizmete gerek duyuyor. Dünyayı en kısa şekilde tanıma anlamının başka yolu yok ki.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Günümüzde yeni bir bağımlılık türü olarak ortaya çıkan internet bağımlılığı birçok disiplin tarafından dikkat çekici bulunmuş ve incelenmiştir. İnternet bağımlılığı kavramı ilk defa psikiyatrist Dr. Ivan Goldberg tarafından patolojik internet kullanımını ifade etmek amacıyla ortaya konmuştur (Goldberg, 1996). Bu tarz bağımlılığın tanı kriterleri arasında internette geçirilen zamanı arttırma eğilim, internetle ilgili sürekli hayal kurma, planlanandan daha uzun süre internette kalma ve sürekli fiziksel, sosyal, psikolojik sorunlara sahip olma sayılabilir (Kandell, 1998).

İnternet bağımlılığını bağlandıktan sonra yapılan faaliyetten bağımsız olarak internete psikolojik bağımlılık duymak şeklinde tanımlamak mümkündür. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığında sosyal etkilerin incelendiği bu çalışma da daha çok ilköğretim döneminde internetle tanışıldığı görülmektedir.

TÜİK 2013 yılı nisan ayında gerçekleştirilen hane halkı bilişim teknolojileri kullanma araştırmasına göre 6-15 yaş grubundaki bilgisayar kullanan çocukların bilgisayar kullanmaya başlama yaşı ortalama 8 iken, 6-10 yaş grubunda ortalama başlama yaşı 6, 11- 15 yaş grubunda 10 olarak belirlenmiştir. 6-15 yaş grubundaki internet kullanan çocukların internete başlama ortalama yaşı 9 olarak ifade edilmiştir. Yine TÜİK in 2018 yılı hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre Türkiye de 16-74 yaş arası internet kullanan bireylerin oranı % 72,9 dur. 6-15 yaş grubundaki çocukların bilgisayar kullanımına başlama yaşı 8, internet kullanımına başlama yaşı 9 olarak tespit edilmiştir.

NTT Docomo (2015) tarafından yedi Avrupa ülkesinde (Belçika, Danimarka, İrlanda, İtalya, Portekiz, Romanya ve İngiltere) ve Japonya da çocukların mobil telefon ve internete ulaşımı konusunda yapılan çalışmaya göre 10-12 yaş aralığındaki çocukların % 34 ünün tablet, % 69 unun mobil telefon kullanarak internete erişim sağladığı görülmüştür (NTT Docomo, 2015). Aynı çalışmada mobil internet kullanan çocukların % 88 i video izlemek , % 81 i sosyal ağ hizmetlerini kullanmak ve % 77 si ders çalışmak için mobil internetten yararlandığı görülmüştür.

İngiltere de yapılan diğer bir çalışmada 5-15 yaş grubu çocukların internet kullanımı oranlarının 2014 de 2013 e göre 2 katına çıktığı bildirilmiştir (Ofcom, 2014). Araştırma da Öğrencilere internetle tanışma ortamı sorulduğunda arkadaş ortamı ve sosyal çevre cevabı ağırlıklı olarak verilmiştir. Arkadaş çevresi (f= 13) , Arkadaş ortamı (f= 9) oranlarıyla internete girdikleri bulunmuştur. İnternete başlama nedenleri arasında etkili olduğu söylenen arkadaş ortamı incelendiğinde arkadaş ortamına kabul edilme, popüler olma gibi nedenler ön plana çıkmaktadır.

Toplum içinde yalnız kalma duygusu internet bağımlılığına götüren nedenler arasında sayılmaktadır ama bu denklemin diğer ucunda arkadaşlık ilişkileri de bağımlılığın sosyal nedenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Arkadaş ortamından dışlanmamak ve kabul görmek adına birey internet sürecine başlayıp devam ettirmektedir (Dinç, 2010). Gençler internet yoluyla sosyal güç elde ettiklerini düşünebilir ve bunu kaybetmemek için internete daha fazla yönelebilir.

Öğrencilere sorulan diğer bir soru medyatik bir modelin internet kullanımında ne kadar etkili olduğu konusundaydı. Öğrenciler çoğunlukla böyle bir modelin olmadığını ve sosyal çevrenin

daha etkili olduğunu vurgulamışlardır. Medyatik bir şahsiyeti model almayan öğrenci oranı (f= 13), model alan öğrenci oranı (f= 2) dir.

İnternet bağımlılığında teşvik edici diğer bir faktör olan aileden birinin model alınıp alınmadığına ise elde edilen veriler aile ortamının arkadaş çevresi kadar etkili olmadığını göstermiştir. Aileden birisini model aldım diyen öğrenci verisi (f= 4) , model almadım diyen öğrenci verisi ise (f= 11) dir. Özellikle ergenlik döneminde gelişen kimlik duygusu nedeni ile kişi yaşitlarına ait gruplarda yer alma, yerini ve değerini oturtup tanıma isteği içinde olmaktadır. Bu nedenle arkadaş grupları bu alışkanlık üzerinde daha etkili olmaktadır (Subrahmanyam, 2006)

Ülkemizde internet kullanıcılarının % 44 ü internet kafelerden , % 41 i evlerinden ve geri kalanı iş yerlerinden internete ulaşmaktadır. Öğrencilerin daha çok sosyal ortamlar ve internet kafeleri kullandıkları belirlenmiştir (Odabaşı ve ark., 2007), (Aslan ve Yazıcı, 2016). Yaptıkları araştırma da öğrencilerin interneti ağırlıklı olarak sosyal amaçlar için kullandıklarını ortaya koymuştur.

İnternet kullanımında cinsiyetin etkisine bakıldığında öğrencilerin çoğu internet kullanımında cinsiyetin etkili olmadığını düşünmektedir (f=13). Literatüre bakıldığında erkeklerin interneti daha fazla kullandıklarını ve bağımlılık puanlarının daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Morsünbül2014, Şimşek, Kılıç ve Şimşek 2015, Kocaman, Aktepe ve sönmez, 2017). Bunun yanı sıra cinsiyet faktörünün etkili olmadığını gösteren çalışmalarda mevcuttur (Batıgün ve Hasta, 2010, Aslan ve yazıcı, 2016, Gündüz, Ekşioğlu ve Tarhan, 2017).

İnternet kullanımında ebeveynlerin eğitim düzeyinin etkisi sorulduğunda grubun genel yargısı ebeveynin eğitim düzeyinin internet kullanımında etkisi olmadığını savunan şekildedir (f=12). Etkili olduğunu savunan grup görüşü ise azınlıkta kalmıştır (f=3).

Ülkemizde 3-18 yaş grubu çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada ailelerin % 35,7 sinin evinde bilgisayar ve % 21,7 sininde evinde internet olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça evde bulunan elektronik cihazların sayısının arttığı görülmektedir. (Aktaş, 2005)

Fish ve arkadaşları (2008) bilgisayar ve internet kullanımından kaynaklandığı öne sürülen avantajların ailelerin eğitim düzeyleri, gelirleri, evde bilgisayar sahibi olma gibi değişkenlerden etkilenebileceğini yaptıkları araştırmalarla dikkate almak gerektiğini ifade etmişlerdir.

KAYNAKLAR

- Amerikan Psikiyatri Birliği Mental Bozuklukların El Kitabı. Dördüncü Baskı. (DSM IV), D, N.(1999).
- Arnas, Aktaş, Y. (2005). 3-18 Yaş Grubu Çocuk ve Gençlerin Interaktif İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. The Turkish On Line Journal Of Educational Technology, 4 (4): 59-66.
- Aslan ,E, Yazıcı, A. (2016). Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Sosyodemografik Faktörler. Klinik Psikiyatri 19, 109-117.
- Atabek, E. (1998). Çocuklar, Büyükler ve Tavşanlar. Altın kitapları Yayınevi.İstanbul.
- Batıgün, D, Hasta, D. (2010). İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık ve Kişiler Arası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme. ANADOLU Psikiyatri Dergisi.11/3, 213-219.

- Bayraktar, F.(2001). İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bayraktutan , F. (2005). Aile içi İlişkiler Açısından İnternet Kullanımı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı- Sosyal Değişme Bilim Dalı. İstanbul.
- Block, J.J.(2008). Issues for DSM V: İnternet Addiction. Am J Psychiatry; 165: 306-307.
- Caplan, S.E.(2003). Preference for online Social İnteraction : a Theory of Problematic İnternet Use and Psychosocial well Being Communication Research.30 (6), 625-648.
- Caplan, S.E. (2002). Problematic İnternet Use and Psychosocial Well- being. Development of a Theory – Based Cognitive Behavioral Measurement Instrument. Computers in Human Behavior. 18- 553-575.
- Caruso, D. (1998). Critics are Picking Apart a Professor ‘s Study That Linked İnternet Use to Lone Liness and Depression. Newyork Times. C5.
- Chen, K, Tarn, J.M, HAN, b.t.(2004). İnternet Dependency.It’ s Impact On Online Behavioral Patterns in E- Commerce, Human Systems Management, 23, 49-58.
- Chou, C, Condron, L & Belland, J.C. (2005) . a Review of The Research on İnternet Addiction. Educational Psychology Review : 17 (4). 363-388.
- Chou, C ve Hsiao , M.C .(2000). İnternet Addiction , Usage Gratification and Pleasure Experience: The Taiwan College Students Case, Computers & Education , 35 (1). 65-80.
- Demiriz, S, Öğretir, A,D .(2007). Alt ve üst Sosyo Ekonomik Düzeydeki 10 yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi (15) , 1, sf. 105-122.
- Dinç, M.(2010). İnternet Bağımlılığı. Ferfir Yayınları. İstanbul.
- Egger, O & Rauterberg, M. (1996). İnternet Behaviour and Addiction Unpublished Master’s Thesis. Work & Organisational psychology Unit (If AP) .Swiss Federal Institute of Technology (ETH) , Zurih
- Esen, B.K. (2007). Akran Baskısı ve Algılanan Sosyal Destek Değişkenlerine göre Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Yordanması I. Uluslararası Bağımlılık Kongresi. İstanbul.
- Ersoy, Ö ve Şahin , F. (1999). 0-6 Yaş Döneminde Anne Baba Eğitiminin Önemi. Mesleki Eğitim Dergisi, 1, sf.58-62
- Fish,A.M, Lix, M,C, Carrick ,K, Butler, S,T, Stanton, B, Brumitt, G.A ve Diğ.(2008). Early Childhood Computer experience and Cognitive Development among Urban Low-İncome Preschoolers. Journal of Educational Computing Research, 38, 97-113.
- Fuchs,C. (2013). İnternet and Society : Social Theory in The Information Age. Salzburg. Routledge.
- Gander, M,J , Gardiner, H, W(2010) . Çocuk ve Ergen Gelişimi. (Çev: A.Dönmez, N. Çelen, B, Onur), 7 Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Greenfield, D.N. (1999). Virtual Addiction: Sometimes New Technology can Create New Problems. Erişim tarihi. 24.04. 2019. [http:// www. Virtual- addiction .com/ pdf/ nature_internet_addiction. Pdf.](http://www.Virtual-addiction.com/pdf/nature_internet_addiction.Pdf)
- Greenfield, D, N. (1999). Psychological Charecters of Compulsive İnternet Use: a Preliminary Analysis. Cyberpsychol Behav, 2 : 403-412.
- Griffiths, M, D. (2000). İnternet Adiiction: Time to be Taken Seriously? Addiction Research: 8: 413-418.

- Griffiths, M.D. (1996). Behavioral Addictions: An Issue for Everybody ? . Journal of Work Place Learning. 8: 19-25.
- Henderson , E.C (2001). Understanding Addiction. University Press of Mississippi. 4- 153.
- Goldberg, I.(1996). Internet Addiction Disorder Retrieved February. 10.2009 from .http://www. Rider.edu/ -suler/ psyber/ Support gp.html.Günüç, S ve Kayri, M. (2008). Sayısal Uçurum ve İnternet Bağımlılığı Paradigmasının Lojistik Regresyon ile Açıklaması. Ege Üniversitesi Uluslararası 2. BÖTE Sempozyumu. Kuşadası.
- Gündüz, Ç.H, Ekşioğlu, S, Tarhan, S.(2017). Problematic İnternet Usage: Personality Traits, Gender, Age and Effect of Dispositional Hope Level. Eurasian Journal of Educational Research 70, 57- 82.
- Kandell, J.J.(1998). İnternet Addiction on Campus. The Vulnerability of College Students Cyberpsychology & Behavior, 1 (1). 11-17.
- Kim, S & Kim , R. (2002). A Study of İnternet Addiction : Status , Causes and Remedies-Focusing on The Alienation Factor International Journal of Human Ecology. 3 (1), 1-19.
- Kocaman, O, Aktepe, E, Sönmez, Y.(2017). İsparta İl Merkezi Lise Öğrencilerinde Olası İnternet Bağımlılığı İle Saldırganlık ve Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Anatolian Journal of Psychiatry .18/6. 602-610.
- Kubey, R.W, Lavin, M.J & Barrow, J.R.(2001). İnternet Use and Collegiate Academic Performance Decrements: Early Findings. Journal of Communication. 52 (2), 366-382.
- Leung, L.(2004). Net- Generation Attributes and Seductive Properties of the İnternet as Predictors of online Activities and İnternet Addiction. Cyberpsychology & Behavior, 7 (3).
- Mızrakçı, Ş. (1994). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki eden Faktörler. Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi , Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , İzmir , Türkiye.
- Maccoby, E ve Martin, J. (1983). Socialization in The Context of The Family: Parent- Child Interaction. İn E.M , Hetherington (ED). PH. Mussen (Series Ed)Handbook of Child Psychology and Socialization , personality and Social Development (pp.1-10) Newyork: Wiley.
- Morsünbül, Ü.(2014). Ergenlik Döneminde İnternet Bağımlılığı: Kimlik Stilleri ve Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması ile İlişkileri. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 15, 77-83.
- Odabaşı, H.F, Kabakçı, I, Çoklar, A, N. (2007). İnternet Çocuk ve Aile2 nd.ed., Nobel Basımevi, Ankara.
- Subrahmanyam, K, Smahel , D, Greenfield, P. (2006). Connecting Developmental Constructions to The İnternet: Identity Presentation and Sexual Exploration in on line Teen Chat rooms. Developmental Psychology. 42: 395-406.
- Song I, Larose, R, et.al.(2004). İnternet Gratifications and İnternet Addiction : On The Uses and Abuses of New Media , Cyberpsychology and Behavior .7 (4). 384- 394.
- Soule, L.C, Shell, L.W ve Kleen B.A. (2003). Exploring İnternet Addiction : Demographic Characteristics and Stereotypes of Heavy İnternet Users. The Journal of Computer Information Systems .44 (1) .64-73.

- Şimşek, N, Kılıç, A.N.(2015). Lise Öğrencilerinde Umutsuzluk ve internet Bağımlılığı. TAF Preventive Medicine Bulletin .14/1, 7-14.
- TÜİK 2013 ve 2018 Araştırma Sonuçları.
- Wang, W. (2001). Internet Dependency and Psychosocial Maturity among College Students, Int. J Human –Computer Studies, 55, 919- 938.
- Yavuzer, H (2005) . Çocuk Psikolojisi. (27. Baskı),Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Young, K, S . (1996) . Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. Cyberpsychol Behav : 3: 237-244.
- Yörükoğlu, A. (2000). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk. Özgür Kitabevi Yayınları, Ankara
- Young, K.S & Rodgers , R. (1998). The Relationship Between Depression and Internet Addiction. Cyberpsychology & Behavior, 1 (1). 25-28.